

Ó csillagos Éjszakám, téged teremtettek legelsőnek.
 Téged, ki elaltatod, téged, ki örök árnyékba burkolod máris
 Valamennyi teremtményem,
 A legnyugtalanabbakat is, a hevesvérű lovat, a fáradhatatlan hangyát
 S az embert, a nyugtalanságnak ezt a szörnyét.
 Éj, kinek sikerül elaltatnod az embert,
 A nyugtalanságnak ezt a kútját.
 Aki egymaga nyugtalanabb, mint az egész teremtett világ együttvéve,
 Az embert, a nyugtalanságnak ezt a kútját.
 Mint ahogy a kutak vizét elaltatod.
 Ó bősoknyájú Éjszakám,
 Ki szoknyád redőibe takarod
 A gyermekeket s az ifjú Reménységet.
 Hanem az ember nem hagyja magát.
 Ó szépséges éjszakám, téged teremtettek legelsőnek
 És szinte a legelsőnél is korábban,
 Hallgatag, hosszúfátylas éj,
 Aki által valami sejtelem száll le a földre.
 Ki kezded szétárasztasz a földön, ki a földre harmatozol
 Valami békességet,
 Az örök béke előfutárát;
 Valami nyugalmat,
 Az örök nyugalom előfutárát;
 Valami végtelen friss balzsamot, valami boldogságot,
 Az örök boldogság előfutárát.
 Megnyugtató, balzsamosztó, vigasztaló.
 Te sebek és összezúzott tagok istápolója.
 Te ki elaltatod a szíveket, te ki elaltatod a testeket,
 A meggyötört
 És fájva fájó szíveket és fájva fájó testeket,
 A kintől
 S halálos
 Nyugtalanásgtól, gondoktól, fáradalomtól
 Összetört tagokat, sajtó zsigereket;
 Te aki friss
 Balzsamot öntögetsz a keserüségtől kimart torokba;
 Ó nagyszívű leányom, téged teremtettek legelsőnek,
 És szinte a legelsőnél is korábban, határtalan keblű leányom,
 És nagyon jól tudtam, hogy mit teszek.
 Alighanem tudtam, hogy mit teszek.
 Te ki anyja karjába fekteted a gyermekeket,
 A gyermekeket, kit beragyog az álom árnya
 S belül csupa mosoly, csupa titkos mosoly az anyja iránt való bizalomtól.
 A bennem való bizalomtól.

Titkon mosolyogva egy parányi vonással komoly kis ajkán.
 Te ki a gyermeket, ki bensejében úgy duzzad, hogy majd kiárad
 Az ártatlanságtól és bizalomtól,
 Anyja karjába fekteted.
 Te ki a gyermek Jézust minden este
 Karjába fektetted a Szentségesnek és Szeplőtelennek.
 Te aki a remény kapusnővére vagy.
 Ó te minden lányaim közt az első. Te akinek még az is sikerül,
 Te akinek sikerül olykor,
 Te aki az embert anyai Gondviselésem
 Karjába fekteted.
 Ó én leányom, csillogó és sötét, köszöntlek,
 Te újító, te tápláló, te nyugtató,
 Ó árnyék csöndje.
 Ilyen csönd uralkodott a nyugtalanság teremtésének előtte,
 A nyugtalanság uralmának kezdete előtt;
 Ilyen csönd uralkodik majd, de csupa fényben,
 Ha elvégeztetted ez a sok nyugtalanság,
 Ha kimerítettetted ez a sok nyugtalanság,
 Ha a kút vizét mind kimerték.
 Ha bevégeztetted és kimerítettetted mindez a sok-sok
 Emberi nyugtalanság.
 Így hát leányom, ősi vagy és elmaradtál,
 Mert a nyugtalanság e korszakában fölédzed, megemlékezel róla,
 már-már vissza is varázslod
 És már-már újrakezded azt az őt nyugalmat,
 Midőn a vizek fölött lebegett a lelkem.
 De ugyanakkor, csillagos leányom, sötétpalástú lányom, nagyon is
 előre jársz, nagyon is koránkelő vagy,
 Mert hirdeted, jelképezed, szinte már el is kezded minden este
 Az én örök
 Fényességgel sugárzó nagy nyugalmam.
 Szent vagy te, Éj; nagy vagy te, Éj; szép vagy te, Éj;
 Omló palástú Éj.
 Szeretlek téged, Éj; köszöntlek téged, magasztallak téged; az én
 nyurga lányom vagy, az én teremtményem,
 Ó szépséges éj, ó bő palástos éj, csillagpalástos lányom.
 Eszembe juttatod, még nekem is eszembe juttatod azt a nagy csöndet,
 mely akkor volt, mielőtt még
 A hálátlanság zsilipjeit fölnyitottam.
 És hirdeted, még nekem is azt a nagy csöndet hirdeted, mely akkor
 lesz, ha majd
 Lezártam őket.
 Ó édes, ó nagy, ó szent, ó szépséges éj, te legszentebb tán lányaim
 között, ó bősoknyás, csillagpalástos Éj,
 Eszembe juttatod a nagy csöndet, mely akkor volt, midőn
 Még nem kezdődött az ember uralma,
 S hirdeted azt a nagy csöndet, mely akkor lesz, ha majd

Az ember uralma végetért és jogaromat visszavettem.
Olykor már előre erre gondolok, mert valóban túl nagy lármát ver
ez az ember.
De főként azt az éjt juttatod, Éj, eszembe.
És eszemben forgatom mindörökkön.
Eljött a kilencedik óra. Választott népem földjén történt, Izraelben.
Minden beteljesült. Ez a roppant kaland.
A hatodik órától fogva az egész országra homály borult, a kilencedikig.
Minden beteljesült. Ne szóljunk róla többé. Fáj nekem.
Fiam e hihetetlen alászállása az emberek közé.
Az emberekhez.
Azért, amit tettek vele.
A harminc év, amíg ács volt az emberek közt.
A három év, amíg afféle prédikátor volt az emberek közt.
Pap.
A három nap, amíg áldozat volt az emberek közt.
Az embereknél.
A három éj, míg halott volt az embereknél.
A halott emberek közt.
A századok és századok, amíg ostya az emberek közt.
Minden beteljesült, ez a hihetetlen kaland,
Mely mindörökre megkötötte kezemet, az Úristen kezét.
Ez a kaland, mely által egyszülött Fiam megkötötte a kezemet.
Örökre megkötve igazságosságom kezét és örökre föloidva
irgalmasságomét.
És igazságosságot találva igazságosságom ellen.
A szeretet igazságát. A reménység igazságát. Minden beteljesült.
Aminék kellett. Ahogyan kellett. Ahogy prófétáim megjövendölték.
A templom kárpitja egész hosszában meghasadt.
A föld megrendült; a sziklák megrepedtek.
Sírok nyíltak meg, néhány szentem holt teste új életre támadt.
S a kilencedik óra táján a Fiam fölkiáltott
S ez a hang soha többé nem hal el. Minden beteljesült. A katonák
visszamentek a laktanyába.
Nevettek, tréfálkoztak, a szolgálatnak vége volt.
Ezzel az őrséggel is kevesebb.
Csupán egy százados maradt ott s néhány ember.
Egészen kis csoport, őrizni ezt a jelentéktelen akasztófát.
A bitófát, melyen a Fiam függött.
Csupán néhány asszony maradt ott.
Az Édesanyja is ott volt.
És talán néhány tanítványa is, ez azonban nem egész bizonyos.
Lám, minden embernek joga van a fiát eltemetni.
Minden embernek, ha olyan szerencsétlen,
Hogy nem hal meg a fiánál előbb. És csak én, én, az Isten,
E kaland által megkötött kézzel,
Csak én, annyi apa után magam is apa most e pillanatban,
Csak én nem temethettem el a fiamat.

S ekkor jöttél te, Éj.

Ó legkedvesebb minden lányaim közt; s még most is látom én, és látni fogom örökkévalóságomban mindörökké.

Ekkor jöttél, ó Éj, s beburkoltad egy óriási szemfödőbe

A századost, a rómaiakat,

A Szűzet és a szent asszonyokat,

A hegyet és a völgyet, melyre leszállott az este,

S népemet Izraelt s a bűnösöket s együtt mind ki haldoklott, ki meghalt értük,

És Arimatiai József embereit, akik már közeledtek

A fehér gyolcslepelrel.

Rónay György fordítása

Brisits Frigyes

VÖRÖSMARTY KÖLTŐI ELINDULÁSA

Egy készülő Vörösmarty-életrajz egyik fejezetét kívánja bemutatni a jelen értekezés. Arra az időszakra szeretne rávilágítani, amelyet Vörösmarty pesti egyetemi éveit után Börzsönyben tölt el. Vörösmarty Pestről belső története szempontjából két fontos ható-elemet hoz magával: tanárának, Schedius Lajosnak befolyására benne felébredt érdeklődését a magyar mult iránt; továbbá állandó tárgykeresésének nyugtalanító izgalmát. Mindig és mindent megír. Dözsöl a műfajokban. Látszik, hogy a mű-forma csak ürügy, ennél fontosabb az önmagát közlés kényszere. Valamit vár: nagy terjedelmű és erejű ihlet vonzását, suggesztíóját, amely megszabaduljon önmaga céltalan és üres szétzóródásától. Amit ír, abból minden lehet: eposz, líra, dráma, csak léte hívó minta kell eléje. De egy nem lesz belőle. Ezt érezni versei belső idomain és felszerelésén: korabeli „lirai hangzatka”.

Vörösmarty, miközben „a száraz verseléstől” eljutott „a költés belső erejének” átéléséig, foglalkozni kezd azzal a gondolattal is, hogy verseivel a nyilvánosságra lép. Idáig csak önmagának írt. Csendben, egyre jobban izmosodó ihlettel érlelte tehetségét, versről-versre csiszolódott, alakult, ellenállhatatlanul jelentkező költői hajlamával élte legigazibb életét. Kifelé mindebből semmit sem árukt el. Szótlansága, andalgó magányossága, el-eltűnődő visszavonultsága inkább csak sajátos természetének tetszhetett, mint a költői lélek különleges velejárójának, amelyről — egy ideig — éppen környezetete tudhatott legkevesebbet. Kit is érdekelhetett volna, mint egyéni probléma, a költői egyéniség lélektana akkor, mikor maga a magyar irodalmi mű is idegen volt, amelyre „ha nem megvetéssel, de legalább hidegséggel tekintenek”, amely reménytelenül várta, hogy a magyar élet eszmei rendjébe mint egyenrangú elvet befogadják és elismerjék. Vörösmarty is legfeljebb azzal kelthetett Börzsönyben, környezetében figyelmet, hogy sok elfoglaltsága, terhes munkája között sem fáradt el érdeklődése az irodalmi művelődés iránt, annak ellenére, avagy talán éppen azért, mert eleinte egyedül, társtalanul állott.